

Márciusban kilencvenegy éves Horvay József nyomdász

DOLGOZOTT, TANÍTOTT, SZAKKÖNYVET ÍRT

Dr. Juhász Géza

Egy nagyon szép albumot lapozgatok a kilencvenegy éves Horvay Józsi bácsi Béla király úti lakásában. Az albumba beragasztva a hazai múzeumokban kiállított különböző festmények reprodukciói, melyek tökéletes színhüsséggel adják vissza a híres festők munkáit, kicsinyített formában. Munkácsy, Csontváry és még sok hazai és külföldi művész festményeinek fényképeiben gyönyörködhettem. Ezeket a felvételeket mind Horvay Józsi bácsi készítette a kiállítási helyszínen, különleges eljárással. Mégpedig – ahogyan ő mesélte – külön fotóműtermet rendeztek be a múzeumokban, ahová a szükséges eszközöket teherautón szállították.

Józsi bácsi a magyar nyomdaipar – azon belül a nyomdai reprodukciós fényképezés, képsokszorosítás – meghatározó egyénisége volt évtizedekig. Amit a filmmel, fényképezőgéppel, fénnel és különböző cinkográfiai eljárással meg lehetett valósítani, abban ő mester, sőt művész volt. A ma kezdetlegesnek mondható, a harmincas években használatos fényképezőgéppel, filmmel, vegyszerekkel, kis fényerejű világítótestekkel is tudott mestermunkát készíteni, de élen járt a gyorsan fejlődő technika és technológia felhasználásában is, sőt azok elsajátításában másokat is segített.

Hogyan is telt el ez a több mint hét évtized Józsi bácsi életében? Erről mesélt látogatásunkkor friss szellemi erővel. Igaz, a mozgás már nehezebbre esik, ezt akkor tapasztaltam, amikor járókával nehézkesen lépkedve közelítette meg könyvszekrényeit, hogy kivegye és megmutassa az általa írt és megjelent szakkönyveket, amelyek szintén mutatják sokoldalúságát, elméleti és gyakorlati tudását.

– 1927-ben lettem inas a Dob utcában lévő Révész és Ehrlich-féle nyomda cinkográfiajában, mint fényképész és marató – kezdte a beszélgetést Józsi bácsi. – Négy évig itt tanultam, de már harmadévesen önállóan dolgoztam. A kémigráfiának (így é-vel, hiszen egyik szakkönyvének a címét is így írta) összes szakterületét végigjártam, sőt belekóstoltam olyan tevékenységbe is,

mint festmények reprodukciós fényképezése. Révész úr festők műveit fotózta, és engem is magával vitt, így tanultam bele ebbe is.

Ezután következett munkahelyként a Pallas és az Athenaeum Nyomda, majd a König és Bauer cég nyomdája. Az itteni munkám mellett továbbra is a fényképezés szerelmese voltam. A háború után volt egy érdekes eset: Rákosi Mátyásról akart a párt festményt készíttetni, de a festők nem merték vállalni, hiszen ha élethű a festmény, akkor ronda, ha nem élethű, akkor az a baj. Végül az egyik festő elkészítette a festményt A0-ás méretben, melyet aztán sokszorosítani akartak, reprodukciós eljárással. De nem sikerült jól, mert nem tudták megfelelően megvilágítani. Engem is megkérdeztek, hogyan lehetne a festményről elfogadható minőségű reprodukciót készíteni. Azt javasoltam, hogy vegyék fel filmre, és 54-es ráccsal vigyék át klisére. Így a sokszorosítás megfelelő lett.

Az államosítás idején kerültem a Szikra Nyomdába, a későbbi Kossuth Nyomdába, a cinkográfiaiba. Több újság kliséi is itt készültek, így például a Ludas Matyié és a rendőrújságé. Percy nyomatossággal kellett végezni a munkát, hogy a nyomás ne csússzon el, de az akkori rossz szervezés miatt ez nem mindig sikerült, aminek komoly következményei lettek. Ekkor én kezembe vettem a szervezést és irányítást, aminek az lett a vége, hogy én lettem a részleg vezetője. A nedveseljárású klisékészítés nehéz munka. Hetvenféle vegyszerrel dolgoztunk, ügyes szakemberek kellett a jó munka végzéséhez, a gyakorlottság mellett megfelelő elméleti tudással.

Munkám és szakmai tudásom nem maradt a Kossuth Nyomda négy fala között – folytatta Józsi bácsi. – Többfelé is hasznosítani tudtam azt. Ebben az időben jött létre a Képzőművészeti Kiadó, amelynek kiadványaihoz sok műalkotást kellett reprodukálni. Ahhoz, hogy a nyomdai reprodukciók színben és megvilágításban élthűek legyenek, különleges eljárást kellett alkalmaznunk. Mivel a festményeket nem hozhattuk be a nyomdába, a helyszínen műtermet rendeztünk be horizontális és vertikális fényképezőgéppel, előhívó és másolóberendezéssel, megfelelő rá mákkal, és a kiállítás helyszínén fényképeztünk, így többek között a Szépművészeti Múzeumban vagy az esztergomi Keresztény Múzeumban. Ekkor már xenonlámpákkal világítottunk, és egyre jobb minőségű filmet használtunk. Jó kapcsolatunk volt a Forte-gyárral és az Egyesült Izzóval is, ahol ekkor már olyan lámpát tudtak előállítani, aminek színhőmérséklete azonos volt a film érzékenységgel.

Közben eljött az az idő, amikor vidéki nyomdáknak is szükség volt kliséüzemekre. Sokfelé jártam, és sok klisé-részleget terveztem meg. Boldogan mondhatom, hogy az országban minden nyomdásznak én voltam a Józsi bácsi. A mai fiatalok már személyesen nem ismernek, de nekem az is jó érzés, hogy sokirányú tevékenységemmel én is hozzájárultam ahhoz, hogy a magyar nyomdaipar él, lépést tart a technikai fejlődéssel és vannak jó szakemberei. Haiman György tanszékvezetésének idejében instruktorkodtam az Iparművészeti Főiskolán, oktattam a Than Károly technikum esti és levelező tagozatán és a szakmunkásképző iskolában. Oktatási tematikát állítottam össze fotótechnikából és klisékészítésből, melyet az iskolai képzésben felhasználtak. Több szakkönyvet is írtam: Ofszet-előkészítés címen,

Kémigráfia címen (1962) – ebből több kiadás is készült. Stáhl Endrével közösen írt könyvünk az 1963-ban megjelent Reprodukciós fényképezés című szakkönyv, és 1964-ben jelent meg az Ofszetnyomatás című könyvem. Az iskolai oktatásban nem azt tanítottam, hogyan kell csinálni, hanem azt, miért kell úgy csinálni.

Közben eljött az idő, hogy az ólomszedést fokozatosan felváltotta a fényszedés. Mivel a Kossuth Nyomda egyik alapító gazdája volt a több nyomda által működtetett Fényszedő Központnak, magam is részt vettem létrehozásában, majd évekig itt dolgoztam – még nyugdíjba menetelem után is. Bár ma már nemigen tudok lakásomból kimozdulni, a velük való kapcsolat még most is működik. A családom is kötődik a nyomdaiparhoz: a lányom fényképésszakmát, a vejem ofszet-másoló-szakmát tanult. És én boldog vagyok, hogy nyomdász voltam és vagyok. Remélem, hasznára voltam a magyar nyomdaiparnak.

– Kedves Józsi bácsi! Ezt mi is tanúsíthatjuk. Lapunk olvasói nevében is köszönjük, amit a nyomdaiparért tett, és kívánunk még sok örömteli évet.

